

Hjemløs i Grønland

- et skøn over samtlige kommuners hjemløse

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	2
Baggrund for undersøgelsen af hjemløse	3
Undersøgelse af hjemløse – hvem er hjemløs?	4
Omfanget af hjemløse i samtlige kommuner.....	5
Aldersfordelingen blandt hjemløse	6
Tilknytning til arbejdsmarkedet.....	7
Misbrug	8
2 grupper af hjemløse – en boligløs og en social belastet.....	9
Regionale forskelle i hjemløshed	10
Boligforsyningen og lovgivning der vedrører boligområdet	13
Den sociale lovgivning der vedrører hjemløse	15
Socialt udsatte hjemløse.....	16
Boligløse hjemløse	17
Hjemløse børn	18
Konsekvenser af hjemløshed.....	18
Igangværende initiativer for hjemløse	19
Konklusion	21

Baggrund for undersøgelsen af hjemløse

Det har længe været et politisk ønske, at få klarhed omkring omfanget af hjemløshed herhjemme. Det er et faktum, at der eksisterer en gruppe i befolkningen, der af forskellige grunde ikke har deres egen bolig, men hvordan ser denne gruppe ud? Hvad er grunden til at denne gruppe kan betegnes som hjemløs? Og ikke mindst, hvor stor er denne gruppe?

Landsstyret har igangsat denne undersøgelse, der skal give et indblik i, hvor stort omfanget af hjemløshed er i de forskellige kommuner. Undersøgelsen er ikke ment som en fuldstændig tilbundsående redegørelse over alle hjemløse, men som et øjebliksbillede på hvordan de forskellige fagfolk rund omkring i kommunerne, opfatter denne problemstilling i deres nærområde lige nu.

Et centralt spørgsmål der melder sig i hjemløseproblematikken er, hvorvidt personer er hjemløse på grund af personlige problemer såsom alkohol eller hashmisbrug, traumer, psykiske lidelser og lignende, eller om problematikken med en manglende bolig, skyldes den strukturelle adgang til boliger. Der kan således være 2 hovedårsager til hjemløseproblematikken. Denne redegørelse vil behandle begge årsager til hjemløshed.

Landsstyret håber, at redegørelsen vil skabe opmærksomhed omkring problemet, så problemstillingen omkring hjemløse bliver mere synlig, og kan indgå i den fremtidige planlægning på det sociale og bolig-mæssige område.

Herudover håber Landsstyret, at kunne illustrere nogle af de sammenhænge der gør sig gældende på det sociale område, og som gør, at personer med dybe sociale problemer, som oftest kræver en indsats, der sætter ind på flere fronter.

Departementet for Familie og Sundhed vil gerne takke for den store velvilje og arbejdsindsats der har fundet sted i kommunerne, til at få afdækket spørgsmålet om hjemløse. Det er en svær problematik af få klarlagt, og Landsstyret har været fuldstændig afhængig af de lokale sagsbehandlernes faglige og lokale viden.

Undersøgelse af hjemløse – hvem er hjemløs?

Den hjemløse defineres i denne undersøgelse ud fra 7 situationer hvor vedkommende skal befinde sig i mindst en af følgende situationer¹:

- Personen mangler tag over hovedet den kommende nat. Herunder regnes personer, som sover på gaden, i en trappeopgang, i et skur e.l., som giver en form for ly.
- Personen opholder sig på et akut/midlertidigt botilbud som fx herberger, forsorgshjem, natvarmestuer.
- Personen opholder sig på hotel, vandrerhjem, campingplads e.l. pga. hjemløshed.
- Personen bor midlertidigt og uden kontrakt hos venner/bekendte eller familie.
- Personen bor i midlertidig udslusningsbolig, støttebolig e.l. uden permanent kontrakt.
- Personen er under kriminalforsorgen, skal løslades inden for tre måneder, og der er ikke iværksat en boligløsning forud for løsladelsen.
- Personen er indlagt på en psykiatrisk afdeling eller opholder sig på en behandlingsinstitution og planlægges udskrevet inden for tre måneder, og der er ikke iværksat en boligløsning forud for udskrivningen.

Samtlige kommuner har udfyldt et spørgeskema og redegjort for de hjemløse, enten socialforvaltningen eller folkeregistret har kendskab til.

Spørgeskemaet indeholder en række spørgsmål der har til formål at afdække baggrunden for, at den enkelte er endt uden bolig. Herudover er der fokus på den hjemløses tilknytning til arbejdsmarkedet, om den hjemløse har børn, der ligeledes står uden bolig og om den hjemløse har misbrugsproblemer.

Udover kommunerne er der taget kontakt til Departementet for Miljø og Infrastruktur, INI, Iserit og eksisterende lokale initiativer omkring hjemløse.

¹ Definitionen af en hjemløs er hentet i den danske nationale kortlægning af hjemløse, Hjemløshed i Danmark, 2007, SFI.

Omfanget af hjemløse i samtlige kommuner

Antallet af hjemløse, fordelt på køn, alder og ægteskabelig status.

Tabel 1

Kommune	Antal voksne personer uden egen bolig i alt	Køn		Er gift eller samlevende	Hjemløse med mindre børn
		Mænd	Kvinder		
Qaanaaq	Ingen				
Upernavik²	94	57	37	20	28
Uummannaq	15	8	7	4	9 (17 børn)
Kangaatsiaq	Ca. 20	-	-	Få	Få
Aasiaat	16	12	4	0	1
Qasigiannuit	Ingen				
Ilulissat	Ca. 100	-	-	-	-
Qeqertarsuaq	Ingen				
Sisimiut	55	45	10	Få	4 (5 børn)
Maniitsoq	23	-	-	-	-
Nuuk³	22	18	4	1	2
Paamiut	Ingen				
Qaqortoq	57	-	-	-	-
Narsaq	40	28	12	18	4 (8 børn)
Nanortalik⁴	38	-	-	8	12
Ammassalik	31	19	12	9	6
Ittoqqortoormiit	3	2	1	0	1
I alt	514	189	87	60	67

(-) ingen oplysninger

Antallet af hjemløse i Grønland er på mindst 514 personer, som svarer til 0,9 procent af den samlede befolkning.

Ud af de 514 personer, som er hjemløse, oplyses det, at næsten samtlige personer bor hos familie, venner og bekendte. Det er således meget få hjemløse, der opholder sig ude, i skure, opgange eller på hoteller/vandrehjem. I Nuuk er det oplyst, at 14 personer af de registrerede hjemløse har den nyoprettede natvarmestue som overnatningssted.

² 2 personer fra Upernavik er oplyst fra kommunen, men ikke medtaget i statistikken, da de begge er 17 år, enlige og uden børn.

³ Fra Nuuk er der kun oplysninger fra natvarmestuen og egne oplysninger fra redegørelsen om førtidspension, det skønnes at antallet af hjemløse er langt højere end de 22 personer der her er medtaget.

⁴ Nanortalik Kommune oplyser at der er flere end de oplyste personer, der står uden bolig.

Ud fra de tilgængelige tal fra kommunerne, er den største andel af hjemløse mænd, og op mod 85 procent af de hjemløse lever som enlige, fraskilte eller enker.

Mindst 67 personer har børn hos sig som hjemløs, det svarer til 13 procent af de hjemløse. Det vil sige, at der findes et antal af børn under 18 år, der ligeledes ikke har et fast sted at bo.

Aldersfordelingen blandt hjemløse

Aldersfordeling blandt hjemløse i Uummannaq, Narsaq, Aasiaat, Nuuk og Upernavik.

Tabel 2

Alder	Antal
18-20	19
21-30	72
31-40	28
41-50	33
51-60	20
61-70	7
Over 70	1

Aldersfordelingen fra Uummannaq, Narsaq, Aasiaat og Nuuk skønnes at repræsentere den generelle aldersfordeling blandt hjemløse i hele landet.

Den generelle aldersfordeling blandt hjemløse viser, at der er flest hjemløse i alderen fra 21 – 30 år, men også aldersgrupperne fra 31 – 50 år har en stor repræsentation.

Aldersfordelingen varierer meget regionalt. For eksempel er der i Upernavik mange unge i aldersgruppen 18 – 30 der ikke har bolig. Resten af landet har en overvægt af personer der er 30 år og opefter, som ikke har fast bolig. Denne regionale forskel behandles i et senere afsnit.

Ud fra aldersfordelingen, kan det identificeres hvilke grupper af hjemløse, der findes i en given by, ligesom det må forventes, at større byer med for eksempel uddannelsesinstitutioner eller specielle arbejdspladser, kan have periodiske flaskehalsproblemer på boligmarkedet.

Tilknytning til arbejdsmarkedet

Hjemløses tilknytning til arbejdsmarkedet.

Tabel 3

Kommune	Antal voksne personer uden egen bolig i alt	Har beskæftigelse	Er arbejdsløse	Modtager offentlige ydelser ⁵
Qaanaaq	Ingen			
Upernavik	94	37	33	18
Uummannaq	15	4	11	10
Kangaatsiaq	Ca. 20	Størstedelen	Få	Få
Aasiaat	16	3	1	13
Qasigiannuit	Ingen			
Ilulissat	Ca. 100	Nogle	Størstedelen	Størstedelen
Qeqertarsuaq	Ingen			
Sisimiut	55	47	-	8
Maniitsoq	23	-	-	-
Nuuk	22	6	8	16
Paamiut	Ingen			
Qaqortoq	57	Få	Størstedelen	Størstedelen
Narsaq	40	15	25	20
Nanortalik	38	-	Størstedelen	Størstedelen
Ammassalik	31	-	Størstedelen	Størstedelen
Ittoqqortoormiit	3	1	2	1
I alt	514	106	-	-

(-) ingen oplysninger

Der er ikke udregnet akkumulerede værdier i alle kategorier, da manglende præcise antal i nogle kategorier gør tallet misvisende.

Antallet af hjemløse, der er tilknyttet arbejdsmarkedet er på cirka 20 procent. Der er en stor andel af hjemløse, der er arbejdsløse eller modtager offentlige ydelser, som inkluderer pension, førtidspension eller offentlig hjælp. Departementet for Familie og Sundhed skønner, at der er tale om over halvdelen af hjemløse, der lever af offentlige ydelser. Der er ligeledes en gruppe af hjemløse, som hverken er tilknyttet arbejdsmarkedet eller modtager nogen form for offentlig ydelse.

Det kan ud fra de baggrundsoplysninger som kommunerne har udfyldt skønnes, at fanger- og fiskerierhvervet er den forholdsvis største erhvervsgruppe blandt de hjemløse, som er i beskæftigelse.

⁵ Offentlige ydelser er her offentlig hjælp, førtidspension eller alderspension.

Misbrug

Hjemløse som har et misbrug af enten hash eller alkohol.

Tabel 4

Kommune	Antal voksne personer uden egen bolig i alt	Har et misbrug af enten alkohol eller hash	Har ikke et misbrug af alkohol eller hash	Ingen viden om hash – eller alkoholforbrug (Difference)
Qaanaaq	Ingen			
Upernavik	94	25	38	31
Uummannaq	15	5	8	2
Kangaatsiaq	Ca. 20	Få	Størstedelen	-
Aasiaat	16	15	1	0
Qasigiannguit	Ingen			
Ilulissat	Ca. 100	Størstedelen	Få	Få
Qeqertarsuaq	Ingen			
Sisimiut	55	-	-	-
Maniitsoq	23	-	-	-
Nuuk	22	15	4	3
Paamiut	Ingen			
Qaqortoq	57	Størstedelen	Få	Få
Narsaq	40	35	1	4
Nanortalik	38	Størstedelen	Få	Få
Ammassalik	31	Størstedelen	Få	Få
Ittoqqortoormiit	3	0	3	0
I alt	514	Ca. 205 ⁶	103	62

Det er vanskeligt at undersøge, om en person har et misbrugsproblem uden at være i kontakt med vedkommende selv eller dennes pårørende. Denne tabel er derfor baseret på et skøn over de personer, hvor det er tydeligt at vedkommende har et misbrug, eller hvor andre faktorer gør, at lokale sagsbehandlere kan skønne, at personen har et misbrugsproblem, samt en opgørelse over hvor mange personer der skønnes ikke at have et misbrugsproblem. Differencen er således det antal personer, hvor det er uvist om vedkommende har et misbrug af alkohol eller hash.

Antallet af hjemløse der har et kendt misbrug af enten hash eller alkohol er dog højt og svarer til cirka halvdelen, hvis det formodes at det samlede antal i tabellen er sat lavt.

⁶ De steder hvor kommunerne ikke har oplyst det eksakte tal for hvor mange af de hjemløse der er misbrugere, men har oplyst at størstedelen skønnes at være misbrugere, er der i tabellen kun medtaget halvdelen af det samlede antal for ikke at konkludere ud fra en forkert antagelse.

Antallet antyder ligesom ovenstående tabel, om hjemløses tilknytning til arbejdsmarkedet, at over halvdelen af de hjemløse har problemer, der stikker dybere end manglen på en bolig.

2 grupper af hjemløse – en boligløs og en social belastet

Det generelle billede der tegnes af hjemløse i Grønland beskriver, at der er tale om 2 næsten lige store grupper af midlertidige boligløse personer og hjemløse personer, hvor problemet er af mere varig eller individuel karakter.

Den første gruppe af midlertidige boligløse personer, der af den ene eller den anden grund står uden bolig og hvor tilstanden af boligløshed må forventes at være midlertidig, kan blandt andre være:

- Studerende
- Unge der stadig bor hos forældre, men søger egen bolig
- Personer der ved samlivsophør mangler 1 bolig
- Personer der er i arbejde for eksempel praktikanter, men ikke er berettiget til en personalebolig

Den anden gruppe, hvor hjemløsheden kan betegnes som værende af mere varig eller individuel karakter, er gruppen som udover at være uden bolig også har andre problemer, som blandt andre:

- Langtidsledige
- Førtidspensionister
- Personer med psykiske lidelser
- Kriminelle der har afsonet straf i anstalten
- Misbrugere

Disse to grupper, som hver cirka udgør 0,5 procent af den samlede grønlandske befolkning, har forskellige tilgange til at kunne løse problemet med at stå uden bolig. En beskrivelse af begge grupper af hjemløse følger senere i redegørelsen.

Regionale forskelle i hjemløshed

Der eksisterer store regionale forskelle i antallet af hjemløse, samt forskelle i hvilke typer af personer der står uden bolig.

Byerne Qaanaaq, Qasigiannuit, Qeqertarsuaq og Paamiut har ikke registreret nogen personer som hjemløse. INI har registreret henholdsvis 24, 37, 12 og 120 ledige lejemål i de 4 byer.

INI oplyser, at der i Qaanaaq findes 7 boliger ud af 21 ledige, hvor der bor personer, som er blevet opsagt af deres lejemål på grund af ubetalt husleje eller fordi de har været til gene for de øvrige lejere. Disse personer er derfor genhuset⁷. Dette gør sig også gældende for 3 boliger af de 37 ledige i Qasigiannuit og 5 af de 120 boliger som er ledige i Paamiut.

I Upernavik er der et forholdsvist højt antal af hjemløse på 3 procent i forhold til landsgennemsnittet på 0,9 procent. De hjemløse i Upernavik har desuden en væsentlig lavere gennemsnitsalder end resten af landet.

Aldersfordeling blandt hjemløse i Uummannaq, Narsaq, Aasiaat, Nuuk.

Tabel 5

Alder	Antal
18-20	3
21-30	17
31-40	19
41-50	25
51-60	20
61-70	5
Over 70	1

Aldersfordeling blandt hjemløse i Upernavik.

Tabel 6

Alder	Antal
18 -20	18
21-30	55
31-40	9
41-50	8

⁷ Genhusning hos INI vil blive beskrevet i det følgende afsnit om boligforsyningen og lovgivning der vedrører det boligsociale område.

51-60	
61-70	2
Over 70	

Som det kan ses af tabel 5 og 6 har størstedelen af de 94 hjemløse i Upernavik en lavere gennemsnitlig alder, nemlig fra 18 – 30 år, end resten af landet, hvor størstedelen af hjemløse findes i alderen fra 31 – 60 år. I Upernavik er næsten 78 procent under 30 år, hvor 20 procent i resten af landet befinder sig i kategorien fra 18 – 30 år.

At hjemløse i Upernavik hovedsageligt er under 30 år, kan vidne om mangel på adgangen til boliger, for unge der skal flytte hjemmefra og starte deres eget hjem. Hvis de øvrige oplysninger omkring Upernavik sammenlignes med aldersfordelingen ses det, at 39 procent af hjemløse er i beskæftigelse og 40 procent har ikke et alkoholmisbrug. Hvis disse tal sammenlignes med landsgennemsnittet er personer med tilknytning til arbejdsmarkedet relativt højt i Upernavik (39 procent i Upernavik og 20 procent landsgennemsnit), ligesom antallet af personer der ikke har et misbrug ligeledes er højere i Upernavik end landsgennemsnittet (40 procent i Upernavik og ca. 20 procent i landsgennemsnit).

INI oplyser, at der ikke er ledige lejeboliger i Upernavik, men at der eksisterer et stort antal ledige BS huse.

Den samme tendens gør sig gældende i Kangaatsiaq, hvor størstedelen af de cirka 20 hjemløse er unge, der er i beskæftigelse og ikke har sociale problemer ud over, ikke at have adgang til egen bolig. Her er antallet af hjemløse på 1 procent - omtrent svarende til landsgennemsnittet.

I Uummannaq og Nuuk er gruppen af hjemløse mellem 41 – 60årige størst og 27 procent af de hjemløse er tilknyttet arbejdsmarkedet. I Uummannaq har 50 procent ikke et misbrug, hvilket er en væsentlig højere del end landsgennemsnittet. I Nuuk er der 18 procent hjemløse, der ikke har et misbrug, hvilket svarer til landsgennemsnittet.

I Uummannaq er det samlede antal af hjemløse på 0,6 procent, hvilket er lavere end landsgennemsnittet. Det samlede antal hjemløse i Nuuk i forhold til landsgennemsnittet er ikke udregnet, på grund af for stor usikkerhed.

Det må ligeledes om Nuuk skønnes, at der her også er en stor andel af unge der er uddannelsessøgende og er midlertidige hjemløse.

I Nuuk har INI 7 huse til genhusning.

I Ilulissat og Sisimiut er antallet af hjemløse på henholdsvis 2 procent i Ilulissat og 0,9 procent i Sisimiut. Ilulissat ligger altså væsentligt over landsgennemsnittet og Sisimiut ligger nøjagtigt på landsgennemsnittet.

Disse 2 større byer er også meget forskellige hvad angår typer af hjemløse. I Ilulissat har kommunen oplyst, at størstedelen af de hjemløse ikke er tilknyttet arbejdsmarkedet, samt at størstedelen har et misbrugsproblem. Kommunen oplyser desuden, at det ofte er på grund af restancer til boligselskabet, at personer bliver hjemløse. Det må således formodes, at de hjemløse i Ilulissat er hjemløse med sociale problemer, der går udover at stå uden bolig. I Ilulissat findes der 8 genhusningsboliger.

I Sisimiut har kommunen oplyst, at langt størstedelen af de hjemløse forsørger sig selv, eller modtager førtidspension eller alderspension. Her er ingen oplysninger omkring misbrug. Sisimiut er ligeledes en uddannelsesby, hvorfor det også her kan forventes, at en andel af de hjemløse, er unge uden bolig midlertidigt. I Sisimiut findes der 14 huse til genhusning.

I Aasiaat er andelen af hjemløse 0,4 procent hvilket er under landsgennemsnittet. 80 procent af de hjemløse i Aasiaat modtager offentlige ydelser, primært førtidspension. Næsten samtlige hjemløse har et misbrug af alkohol eller hash. INI har oplyst, at ud af den ledige boligmasse, bruges 15 huse til genhusning.

I Maniitsoq findes der ingen yderligere oplysninger udover antallet af hjemløse, som er 23 personer. Andelen af hjemløse ud af den samlede befolkning i Maniitsoq udgør således 0,6 procent. INI oplyser, at der eksisterer 12 huse til genhusning i Maniitsoq.

Qaqortoq kommune har oplyst, at der findes 57 hjemløse, hvilket svarer til 1,6 procent af den samlede befolkning. Herudover er der ingen oplysninger omkring de hjemløse. INI oplyser, at der findes 2 huse til genhusning.

I Narsaq er andelen af hjemløse 1,9 procent af den samlede befolkning, hvilket er en fordobling i forhold til landsgennemsnittet. 62 procent af de hjemløse er arbejdsløse og 87 procent har et misbrug af alkohol eller hash. I Narsaq er der således en formodning om, at der findes en stor andel af hjemløse, der har store personlige problemer udover at stå uden bolig. Her eksisterer der 11 genhusningsboliger.

Nanortalik har oplyst at der udover de 38 hjemløse personer der er oplyst, findes et yderligere, ukendt antal af hjemløse, som kommunen har kendskab til, men som ikke kan opgøres direkte. De 38 hjemløse svarer til 1,6 procent af befolkningen i Nanortalik kommune, men andelen skønnes altså at være højere. Nanortalik oplyser desuden at

størstedelen af de hjemløse er arbejdsløse og modtager offentlig hjælp, og at størstedelen af de hjemløse har et misbrug af alkohol eller hash. INI oplyser, at der i Nanortalik findes 4 genhusninger.

Ammassalik har oplyst, at 31 personer eller 1,0 procent af befolkningen er hjemløs.

I Ittoqqortoormiit findes der 3 hjemløse, hvilket svarer til 0,5 procent af den samlede befolkning. De 2 af de 3 hjemløse er arbejdsløse, men ingen af de hjemløse har et alkohol eller hashmisbrug.

Boligforsyningen og lovgivning der vedrører boligområdet

Der foregår til stadighed en forbedring af boligstandarder i Grønland. Antallet af beboere pr. bolig er faldet fra 3,2 i 1990 til 2,6 i 2007. Denne udvikling er ikke mindst markant i bygderne, hvor der over samme tidsrum er indtruffet et fald fra 4,1 til 2,7 beboere pr. bolig. I byerne er de tilsvarende tal 3,0 og 2,5. Samtidig hermed er boligernes gennemsnitlige størrelse som målt ved m^2 steget siden 1990 fra $63,7 m^2$ til $65,5 m^2$ ⁸

Grunden til at antallet af beboere pr. bolig i bygderne er faldet kraftigt, skyldes at befolkningen fortsat koncentrerer sig i byerne. Mens 80 procent af befolkningen boede i byer i 1990, er andelen af befolkningen i byer steget til 83 procent primo 2007, mens bygdeandelen omvendt er faldet fra 20 procent til 17 procent. Det er især de tre største byer, ikke mindst Nuuk med næsten 20 procent, der har oplevet en befolkningsvækst siden 1990. På landsplan er befolkningstallet kun steget med 2 procent fra 1990 til 2007, så en del af forklaringen ligger også i, at familier i dag, har færre medlemmer.

70 procent af boligmassen ejes af Hjemmestyret eller kommunerne, og de resterende 30 procent udgøres af BS huse og andelsboliger.

Som ansat i Hjemmestyret eller kommunen har alle ret til en personalebolig.

Som ansat i en privat virksomhed er det hovedsageligt tilknyttet personaleboliger.

Som selverhvervende skal vedkommende selv skaffe bolig.

Ifølge LTF nr. 2 af 12. maj 2005 om leje af boliger kan en kommunalbestyrelse udnytte sin anvisningsret til boligsociale formål.

⁸ Det rådgivende udvalg vedrørende Grønlands økonomiske udvikling, Statsministeriet, 2008.

Bestemmelsen indebærer, at en kommune, der udnytter sin ret til at anvise en bolig til boligsociale formål, skal sikre, at kommunen ikke derved påfører en boligafdeling økonomisk tab. Denne risikoafdækning sikres dels ved, at kommunen afholder tomgangsleje, dels ved udstedelse af en tabsgaranti og dels ved, at kommunen afholder det fulde depositumsbeløb. Kommunen har dog ikke pligt til at udstede en tabsgaranti, når en lejer overfor udlejer dokumenterer, at lejer har en tilstrækkelig høj indkomst til at afholde de løbende boligudgifter.

En udlejer kan endvidere nægte kommunen at foretage en boligsocial anvisning, hvis lejeren har huslejerestancer eller skyldige erstatningskrav fra tidligere lejemål hos udlejer. Udlejer kan for eksempel have et erstatningskrav mod lejer, for det tab udlejer har lidt, ved at lejeren skulle sættes ud af sit tidligere lejemål på grund af manglende huslejebetaling. Hvis kommunen betaler huslejerestancen eller erstatningskravet for lejer, kan kommunen alligevel foretage en boligsocial anvisning.

INI oplyser, at betaler en lejer ikke sin husleje, sender INI på vegne af den pågældende boligafdeling en 1. rykker. Reageres der ikke på 1. rykker, følger der en 2. rykker cirka tre uger efter den første. 2. rykker fungerer også som en "Ophævelse af lejemålet", men betaler lejer nu sin regning, kan lejer stadig blive i sin bolig. Hvis der efter en uge stadig ikke betales husleje sender INI et politibrev, som er en meddelelse til lejer om, at ophævelsen af lejemålet og den manglende betaling nu er overgået til politiet. Det er nu politiets opgave at sætte lejer ud af den bolig, der ikke betales husleje for.

Politiet har rejst krav om, at beboere der bliver udsat skal have tag over hovedet og INI stiller genhusningsboliger til rådighed, forstået som minimum et separat værelse per familie med adgang til rindende vand. Genhusningsboligerne er typisk de boliger, der er i dårligst stand, og nogle af dem er også så dårlige, at de ikke kan lejes ud. Men det kan bemærkes at ifølge lov og forordning er INI slet ikke forpligtet til at tilbyde genhusningsbolig til udsatte.

En boligforening hæfter solidarisk. Når én lejer ikke betaler sin husleje, er det de andre lejere, der skal dække tabet. En boligafdeling fungerer på mange måder som når tre-fire studerende deler en lejlighed. Hvis en af de fire ikke betaler sin andel af omkostningerne kommer de tre andre til at betale det hele.

Det er altså hverken hjemmestyret, kommunerne eller INI, der betaler omkostningerne til genhusningerne. Det er alle de andre lejere, der udover at betale deres egen andel af

boligafdelingens omkostninger også skal betale den andel de udsatte ikke har betalt samt omkostningerne ved udsættelsen og genhusningen⁹.

Den sociale lovgivning der vedrører hjemløse

Ifølge LTF nr. 15 af 20. november 2006 om offentlig hjælp, har alle personer i Grønland et sikkerhedsnet i form af økonomisk hjælp, hvis vedkommende ikke kan forsørge sig selv og sin familie. Dette er dog betinget af, at vedkommende har fast bopæl og er tilmeldt folkeregistret. Vedkommende der ikke opfylder disse betingelser kan altså ikke modtage hjælp fra det offentlige.

Personer der flytter ind hos venner, bekendte eller familie oplever ofte, at vedkommende de flytter ind hos ikke vil have flere registreret på adressen, af frygt for at miste boligsikring. Dette er en fejlagtig opfattelse, da personer som på den måde kan opnå at få en fast adresse, derved kan modtage offentlig hjælp og betale en andel af huslejen, da størrelsen på vedkommendes offentlig hjælp, skal kunne dække en del af huslejen. Hvis venner, bekendte eller familie har mulighed for at have en boligløs boende, kan vedkommende altså bidrage med en større andel af huslejen, end hvad boligsikring kan udgøre.

Gruppen af hjemløse har ikke en fast bopæl og kan altså risikere ikke at kunne modtage offentlig hjælp. Hvis en person er flyttet fra en anden kommune og ikke har en bopæl eller et arbejde, kan der ofte gå flere måneder før vedkommende kan blive registreret som boligløs og modtage økonomisk hjælp.

Ved ændringen af LTF nr. 15 af 20. november 2006 om offentlig hjælp er muligheden for at en modtager af offentlig hjælp kan fratrækkes og få betalt huslejen direkte inden udbetalingen af offentlig hjælp, fjernet. I dag er det således kun ved særlige tilfælde at en modtager af offentlig hjælp får udbetalt offentlig hjælp som naturalier eller ved direkte betaling af faste udgifter til fordringshaver.

Hensigten med de nye udbetalingsregler er, at modtagere af offentlig hjælp i videst muligt omfang selv skal have adgang til at administrere hjælpen. Formålet hermed er at få modtagere til, at tage ansvar for egen livsførelse.

Kommunen skal altid foretage en individuel vurdering, herunder også om hvorvidt modtageren af offentlig hjælp selv er i stand til at betale sine faste udgifter. Hvis kommunen på forhånd er vidende om, at der er offentlighjælpsmodtagere, der ikke kan

⁹ Kilde: www.ini.gl

administrere egen økonomi, vil det ikke være hensigtsmæssigt, at udbetale den offentlige hjælp til forsørgelse eller til betaling af deres faste udgifter kontant. Udbetalingen skal så ske i henhold til forordningens § 17, stk. 2 direkte til regningsudskriveren, hvor særlige forhold taler for det. Det vil sige, at eksempelvis husleje betales direkte til INI.

Kommunen skal endvidere følge op på, om offentlighedshjælpsmodtageren rent faktisk betaler husleje.

I henhold til Landstingsforordning nr. 15 af 20. november 2006 om offentlig hjælp, § 17 kan offentlig hjælp til forsørgelse og til faste udgifter udbetales kontant til modtageren af offentlig hjælp, overføres til pengeinstitut eller lignende, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Offentlig hjælp til forsørgelse og til faste udgifter kan udbetales som naturalhjælp eller direkte til regningsudskriver, når særlige forhold taler for det.

I henhold til forordningens § 18 udbetales offentlig hjælp til forsørgelse og til faste udgifter forud hver 14. dag. Dog kan der ske udbetaling af offentlig hjælp til betaling af faste udgifter i den periode, hvor de forfalder. Stk. 2 Kommunalbestyrelsen kan undtagelsesvis udbetale offentlig hjælp til forsørgelse og til faste udgifter for kortere perioder, hvis en modtager af offentlig hjælp skønnes ikke selv at kunne administrere den offentlige hjælp til forsørgelse og til faste udgifter. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med vurderingen særligt tage hensyn til, at eventuelle børns behov tilgodeses.

Ifølge LTF nr. 4 af 7. maj 2007 om førtidspension § 21, gør den samme mulighed sig gældende, så kommunen har mulighed for at administrerer pensionen, samt personligt tillæg og børnetillæg, hvis det skønnes, at modtageren af førtidspension ikke selv kan varetage sin økonomi.

Socialt udsatte hjemløse

I denne undersøgelse skønnes det, at cirka halvdelen af de hjemløse har sociale problemer der stikker dybere end ledighed og materiel fattigdom, så som misbrug, traumer, psykiske lidelser og lignende. Det vil sige, at den enkelte hjemløse kræver en indsats der går ud over de normale tilbud der eksisterer i dag.

En stor del af hjemløse, som har mistet deres bolig hos INI er hjemløse på grund af restance til boligselskabet, især ved ubetalt husleje, men også fordi lejemålet hos INI er endt på grund af klager over vedkommende.

Disse hjemløse kan enten nægtes en bolig på grund af, at de ikke formodes at betale deres husleje, eller de kan blive sat under administration, så kommunen udbetaler deres offentlige hjælp direkte til regningsudskriveren, og hermed også får betalt deres husleje. Det samme gør sig gældende for førtidspensionister, hvor kommunen ved skøn kan administrere udbetalingen af pensionen.

Mange hjemløse der også har sociale problemer, vil hvis de får tilbudt en bolig ikke være i stand til at fastholde lejemålet, ligesom de som oftest allerede har mistet deres lejebolig tidligere.

De socialt udsatte hjemløse skønnes altså at have massive sociale problemer, der inkluderer misbrug, manglende uddannelse, ledighed, traumer, depression, psykiske lidelser og problematiske relationer til familie og andre.

En af grundene til at personer kan havne i hjemløshed, kan være en utryg barndom og svære opvækstvilkår med incest og misbrug.¹⁰ Personer der kun har kendt utrygge opvækstvilkår, kender ikke til at kunne forbinde et hjem med noget trygt og fast, og søger derfor heller ikke at fastholde eller værne om hjemmet som en base, som de fleste mennesker, der har haft normale opvækstbetingelser gør.

Dette betyder også, at det i fremtiden kan forventes, at der i stigende grad vil være behov for at der træffes foranstaltninger, der kan rumme personer over 18 år, der har haft en barndom der har været præget af utryghed og omsorgssvigt og ikke længere kan rummes i foranstaltninger for børn og unge, og som ikke har haft ressourcer at bryde den sociale arv.

Der er i denne undersøgelse ikke mulighed for at undersøge, hvorvidt de hjemløse der ligeledes har sociale problemer, modtager nogen form for hjælp udover økonomiske ydelser. Det skønnes dog, at en stor del af de hjemløse med sociale problemer, ikke modtager den form for hjælp, der kan gøre dem i stand til at fungere i en eller anden form for struktureret hverdag i egen bolig.

Boligløse hjemløse

Selvom hjemløse selvfølgelig også er boligløse, skal ovenstående overskrift på dette afsnit illustrere forskellen i fysisk at mangle en bolig i modsætning til forrige afsnit, hvor de socialt udsatte boligløse har mere u håndgribelige grunde til at være uden bolig.

¹⁰ Støttecenter mod Incest, 2008.

Det må forventes, at der på de fleste boligmarkeder opstår flaskehalsproblemer i nogle perioder. Dette kan især gøre sig gældende når unge flytter hjemmefra, eller unge der flytter til byer med uddannelsesinstitutioner for at studere, og derfor ofte flytter til pågældende by på samme tid som alle andre ved studiestart.

Der kan også opstå boligproblemer når ægteskaber opløses og parterne skal finde fodfæste som enlige, med alt hvad det medfører af sværere økonomiske vilkår, samkvem med børn etc..

Selvom de hjemløse i denne kategori forventes at være midlertidige uden bolig og derfor som oftest, at boligproblemet er noget vedkommende selv får løst, er problemet stadig betragteligt. Personer der står uden bolig på et givent tidspunkt befinder sig i en sårbar situation, såsom flytning til anden by, væk fra familie og venner, eller at blive alene efter en ægteskabelig krise. I disse situationer kan boligproblemet medvirke til, at andre problemer ikke kan blive løst, og den hjemløse kan havne i en mere varig hjemløshed.

I denne undersøgelse, er der en betragtelig del af de hjemløse, der er tilknyttet arbejdsmarkedet som fangere og fiskere. Boligproblemet for denne erhvervsgruppe må skønnes at hænge sammen med, at fangere og fiskere er selverhvervende, og ikke har krav på en personalebolig, og ofte ikke har en stabil indkomst.

Hjemløse børn

Mindst 67 personer eller 13 procent af de hjemløse har børn hos sig, som ligeledes er hjemløse.

Det kan ikke ud fra undersøgelsen anslås, præcist hvorledes disse børn bor, men det skønnes, at en stor del af børnene har en fast base hos bedsteforældre eller andre familiemedlemmer. Men der eksisterer altså et antal børn, der flytter fra sted til sted, overnatter i natvarmestuen, andre midlertidige opholdssteder eller i containere.

Kommuner har en aktiv og opsøgende tilsynspligt overfor børn der er i særlig risiko for at blive glemt eller overset eller som er i særlig grad skønnes at kunne lide overlast, for eksempel hvis deres forældre ikke har en fast adresse. Tilsynspligten er desuden skærpet overfor børn, der opholder sig på krisecentre.

Konsekvenser af hjemløshed

Mange hjemløse har som nævnt flere problemer udover at mangle en bolig. Et generelt problem ved at stå uden bolig er ofte, at der kan opstå en negativ spiral, hvor andre problemer såsom ledighed, relationer til familiemedlemmer eller ægteskabelige problemer etc. Ikke kan blive løst så længe vedkommende er uden bolig.

Størstedelen af de hjemløse i undersøgelsen bor midlertidigt hos venner og familie – en tilværelse der må betegnes som uholdbar for både den hjemløse, men også for vedkommendes venner og familie.

Flere kommuner har oplyst, at specifikke situationer er problematiske, hvor hjemløse bor hos familiemedlemmer, men hvor hverdagen ikke går op i en højere enhed for hverken den hjemløse eller dennes familiemedlemmer. Den hjemløse lever i de tilfælde et andet liv end dem vedkommende bor hos, og er derfor til gene. Dette kan for eksempel være ældre mennesker eller børnefamilier, der ikke kan rumme et familiemedlem der drikker, ikke har et arbejde, men samtidig ikke kan sige nej til vedkommende fordi vedkommende er uden bolig og er en del af familien. Det modsatte gør sig også gældende, hvor den hjemløse ikke har andre steder at søge hen, end hos familiemedlemmer der lever meget anderledes end vedkommende selv har til hensigt.

Der er registrerede flere tilfælde af seksuelt misbrug på børn, begået af et familiemedlem eller bekendte i husstande, som har forskellige personer uden egen bolig boende. Dette er ikke en generel konsekvens af hjemløshed, men er en meget u hensigtsmæssig følgevirkning for nogle familier, som har mistet følingen med hvad der foregår i deres eget hjem. Herudover viser tabel 3 og 4, at halvdelen af hjemløse har sociale problemer, som meget vel kan udspringe fra, at de selv har været seksuelt misbrugt og omsorgssvigtet som barn.

Igangværende initiativer for hjemløse

Der er i Nuuk oprettet en natvarmestue for hjemløse. Natvarmestuen har åbent fra 21.00 til klokken 8.00 og 20 til 25 hjemløse kan hver nat komme og overnatte. Udover overnatning tilbyder natvarmestuen også gratis mad og drikke, samt bad og tøj.

De hjemløse må om dagen benytte offentlige steder, så som biblioteket, til at opholde sig. Pensionister og førtidspensionister kan ofte benytte væresteder eller værksteder, herudover er hjemløse om dagen henvist til gaden eller venner og bekendte.

Natvarmestuen kan ikke tilbyde de hjemløse et privatliv, da de hjemløse sover i sovesale og må deles om et toilet. Herudover kan den enkelte hjemløs ikke selv tilberede måltider.

Natvarmestuen oplever sjældent at afvise hjemløse på grund af pladsmangel, men det opleves ofte, at kvinder der kommer efter at have oplevet voldelige episoder i hjemmet må henvises til krisecentret, hvorimod natvarmestuen må afvise mænd, der henvender sig efter episoder med uro i hjemmet, da vedkommende ikke har steder at blive henvist til og natvarmestuen må kun modtage boligløse.

Natvarmestuen efterlyser en mere varig løsning på hjælp til de hjemløse, hvor der for de ældre hjemløse skal oprettes dagtilbud, og kollektiver eller centre for de yngre, hvor der kan ske en decideret personlig udvikling hos den unge, mod at kunne varetage et arbejde og et hjem.

Natvarmestuen vil gerne i fremtiden, kunne tilbyde den enkelte hjemløs et privat rum og adgang til flere køkken og bade faciliteter.

I Ammassalik Kommune er der oprettet containere, som de hjemløse kan bo i midlertidigt, til der findes en mere varig løsning på boligproblemet.

Ligeledes i Ammassalik eksisterer der et Moder/kvinde hus, hvor der bor 4 hovedsageligt enlige kvinder med børn. Huset er oprettet som et hus til kriseramte kvinder.

Konklusion

Andelen af hjemløse i Grønland er på 514 personer eller 0,9 procent af den samlede befolkning, uden oplysninger fra Nuuk Kommune. Det må forventes at andelen af hjemløse i Nuuk vil kunne bidrage til en stigning i det samlede antal af hjemløse.

Der findes store regionale forskelle i antallet og sammensætningen af hjemløse. I Upernavik og Kangaatsiaq er det primært unge fra 18 – 30årige der er hjemløse, hvor det i resten af landet er gruppen af 31 – 60årige

Der findes 2 grupper af hjemløse, der skønnes at udgøre cirka 50 procent hver af den samlede andel af hjemløse.

Grupperne af hjemløse består af en gruppe af midlertidige hjemløse, eller boligløse hjemløse, hvor det primære problem for denne gruppe, skønnes at være den manglende adgang til en bolig. Selvom denne gruppe skønnes selv at kunne komme igennem problemerne med at stå uden bolig, befinder mange i denne gruppe sig alligevel i en sårbar situation, hvor der er risiko for at vedkommende, kan ende i gruppen af hjemløse med sociale problemer.

Den anden gruppe af hjemløse har dybere sociale og personlige problemer, og det skønnes, at denne gruppe ikke vil være i stand til at overkomme disse problemer alene, hvis de fik adgang til en bolig. Størstedelen i denne gruppe er hjemløs på grund af restancer og klagemål i forhold til tidligere lejeforhold. Denne gruppe har brug for en indsats på flere områder.

Hvis gruppen af midlertidige hjemløse anses for selv at kunne løse deres boligproblem, er andelen af hjemløse der har brug for en yderligere indsats på mindst¹¹ 0,5 procent af den samlede befolkning.

13 procent af de hjemløse har børn med sig. Det kan ikke præcist opgøres hvor stor en andel af børn under 18 år der er hjemløse, eller om disse bor fast hos familie eller flytter meget rundt. Det skønnes ud fra opgørelserne fra kommunerne, at hjemløse med børn som oftest bor mere fast hos bedsteforældre og familie, frem for at flytte fra sted til sted.

Igangværende initiativer for hjemløse efterlyser en indsats, som sætter ind på flere fronter overfor personer der er endt i hjemløshed.

¹¹ Uden hjemløse fra Nuuk.